

Toponimija otoka Murtera, Sveučilište u Zadru, Centar za jadranska onomastička istraživanja, Biblioteka Onomastica Adriatica, knj. 4 (gl. urednik Vladimir SKRAČIĆ), Zadar, 2010., 357 str.

Toponimija otoka Murtera novi je izdavački pothvat koji u sklopu znanstveno-istraživačkoga projekta *Onomastica Adriatica* sustavno provodi Centar za jadranska onomastička istraživanja Sveučilišta u Zadru. Godine 2006. objavljena je monografija *Toponimija otoka Pašmana*, prva knjiga u seriji Biblioteka Onomastica Adriatica; godinu dana poslije svijetlo je dana ugledala *Toponimija otoka Ugljana*, a 2009. godine – kao treća knjiga u nizu – publicirana je *Toponimija otoka Vrgade*. Nova knjiga, u središtu koje je toponomastička građa otoka Murtera, pripremljena je prema istome metodološkom obrascu kao i prethodno spomenute monografije.

Knjiga započinje popisom suradnika i sadržajem te uvodnim tekstom Vladimira Skračića »Otok otoka« (1–2) u kojem se naglašava novi prostorno-istraživački ciklus projekta, tj. nakon monografskih djela o zadarskim otocima pristupilo se toponomastičkom opisu predstavljajući toponomastičke građe na otoku Murteru i njemu pripadajućem kopnu.

Prva cjelina knjige, naslovljena »Onomastički ambijent otoka Murtera« (3–137) započinje tekstom Anice Čuka i Nine Lončar »Otok Murter – prirodne i društvenogeografske značajke« (5–31). Autorice pregledno ukazuju na osnovna zemljopisna obilježja otoka Murtera (geološke značajke, klima, hidrografska obilježja), posebno se bave demografskim pokazateljima (kretanje broja stanovnika od 19. do početka 21. stoljeća) te razmatraju utjecaj gospodarskih kretanja na društveni razvoj i opće preobrazbe otočnoga pejzaža.

Središte istraživanja Anamarije Kurilić je »Otok Murter od prapovijesti do kraja antičkog doba« (33–53). Autorica predstavlja rezultate dosadašnjih arheoloških istraživanja koji posvjedočuju o nekoć moćnome liburnskom naselju na Gradini u Murteru, a koje je najkasnije u 1. stoljeću poslije Krista izraslo u lokalno važan rimski gradić. Na ovaj se tekst tematski nadovezuje prilog koji potpisuje Slobodan Čače (»Kolent u antičkim izvorima«, 55–61) te u sklopu kojega se utvrđuje smještaj i važnost antičkoga lokaliteta Kolent na Gradini nad lukom Hramina u Murteru.

Tragom pomne raščlambe gradiva iz Državnog arhiva u Zadru, Državnog arhiva u Šibeniku i Biskupskog arhiva u Šibeniku, Kristijan Juran se u svojem radu bavi »Gospodarskom i vlasničkom strukturom zemljišnog posjeda na otoku Murteru u kasnome srednjem vijeku (14–16. st.)« (63–84). Ukazuje se na opće razvojne okolnosti otoka (pripadnost šibenskoj komuni) i gospodarske prilike (solane, vinogradi), s osobitim fokusiranjem istraživanja na ustanovu koncesije – davanje dijela otočnih zemljišnih posjeda u koncesiju privrženicima mletačke uprave. Navode se najučestalije zastupljeni šibenski koncesionari (Dragojevići, Mihetići, Simeonići, Linjičići i drugi), opisuje njihov utjecaj na nastanak i razvoj pojedinih murterskih naselja, utvrđuje popis lokaliteta na području Murtera i Betine u 16. stoljeću te na priloženim zemljovidima predstavlja raspored murterskih čestica i struktura njihovih vlasnika. Tematski se na ovaj rad nastavlja prilog istoga autora »Postanak Tisnoga i tišnjanski posjed na kopnu« (85–95). Autor utvrđuje razdoblje nastanka Tisnog (formiranje naselja završeno je sredinom 16. stoljeća), utemeljenog zbjegom stanovnika s obližnjih kopnenih naselja Oštrice i Ivinje.

Te su okolnosti uzrokovale činjenicu da se upravo u navedenim kopnenim naseljima nalazio velik dio zemljišnih posjeda stanovnika Tisnog.

Kristijan Juran i Sofija Sorić potpisuju rad »Spomenici sakralnoga graditeljstva na otoku Murteru« (97–121). Autori s pozicije historiografske i povijesnoumjetničke znanosti predstavljaju sve poznate spomenike crkvene arhitekture na Murteru, a kao vrijedan prilog poznavanju tematike objavljuju prijepis troškovnika gradnje i opremanja crkve sv. Frane u Betini iz prve polovine 17. stoljeća. Zaključni rad u ovome dijelu knjige prilog je Mithada Kozličića i Josipa Faričića (»Toponimi otoka Murtera i susjednih otočića na starim geografskim i pomorskim kartama«, 123–137). Predstavljaju se murterski toponimi na najstarijim poznatim zemljovidima, prikazi otoka na renesansnim kartama, raščlanjuje doprinos mletačkog kartografa Vincenza Marie Coronellija te uporabljivost zemljovida iz 18. i 19. stoljeća.

Nakon prvoga dijela knjige, u kojem su iz pera vrsnih znalaca pojedinih znanstvenih disciplina o crtane temeljne razvojne sastavnice otoka Murtera i tamošnjih naselja, slijedi opsežna, središnja cjelina naslovljena »Toponimija otoka Murtera« (139–341). Taj je dio podijeljen u četiri međusobno povezane cjeline, a započinje tekstom Ante Jurića i Vladimira Skračića »Metodologija istraživanja« (141–146) u kojem se iznosi opis metodoloških postupaka primijenjen pri prikupljanju i predstavljanju toponomastičke građe otoka Murtera. Slijedi prikaz suvremene toponomastičke građe Murtera u sklopu koje više istraživača (K. Juran, A. Jurić, V. Skračić, Ivana Škevin, Nataša Šprljan) potpisuju pregled korpusa suvremenih murterskih toponima (149–193). K. Juran autor je odgovarajućih priloženih toponomastičkih karata (195–212), a na kraju se nalazi korisniku vrlo uporabljivo abecedno kazalo suvremenih toponima (213–226).

U cjelini »Povijesna građa« K. Juran donosi »Popis povijesnih toponima iz arhivske građe« (229–266) i »Toponima na katastarskim mapama iz 1824/1825. i 1877. godine« (287–305), dok M. Kozličić i J. Faričić objavljuju preslike povijesnih zemljovida na kojima je ucertan otok Murter (267–285).

»Jezična analiza« naslov je završne cjeline monografije, a započinje tekstom »Govori otoka Murtera« iz pera Ede Jurage (309–319). »Leksik murterske toponimije« raščlanjuje A. Jurić (321–334), dok se Nikola Vuletić bavi »Problemom stare romanske toponimije u murterskom otočnom skupu« (335–341). Naposljetku, na kraju knjige nalaze se sažetci na stranim jezicima (343–357).

Projekt *Onomastica Adriatica* interdisciplinarno je i svestrano zasnovan znanstveno-istraživački rad koji, pod vodstvom Vladimira Skračića, okuplja niz suradnika iz različitih znanstvenih disciplina. Konkretni rezultati projekta zorni su i dostupni javnosti zahvaljujući objavljivanju niza knjiga, među kojima je, kao četvrta u nizu, ovdje prikazana *Toponimija otoka Murtera*. Osim za jezikoslovce, ovo djelo vrlo je dragocjeno i za proučavatelje niza povijesnih, kulturnih, gospodarskih i vjerskih sastavnica iz prošlosti otoka Murtera te će zasigurno biti uporabljivo štivo za širi krug istraživača, ali i za šire čitateljstvo koje o ovome otoku želi saznati pokoji podatak više.

Lovorka Čoralić